

Tussenstand evaluatie proces jaarrekening 2014

Dick de Waard
29 augustus 2016

Inhoud

- Opdracht
- Normenkader
- Interviews en besprekingen
- Dossieranalyse
- Evaluatie
- Beantwoording onderzoeksvragen
- Voorlopige 'eind' conclusie

Opdracht

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

3

Een evaluatie
van...

A

Het proces van de controle van de jaarrekening WMD 2014 van het moment van vaststelling van het controleprotocol (zoals destijds besproken in een vergadering van de AC) tot en met het verslag van de accountant en de vaststelling van de jaarrekening door de AvA.

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

4

Een evaluatie
van...

B

De verschillen van inzicht inzake de inhoud van het jaarverslag en de jaarrekening tussen verantwoordelijke vertegenwoordigers van WMD en PwC.

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

5

Een evaluatie
van...

C

De verschillen van inzicht inzake transparantie en beschikbaarheid van informatie ten behoeve van de controlewerkzaamheden, in het bijzonder in verband met de *'Indonesische dossiers'*.

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

6

Een evaluatie
van...

D

De relationele aspecten gekoppeld
aan het uitvoeren van genoemde
werkzaamheden.

Een evaluatie
van...

E

De rol van de RvC (in het bijzonder van de AC en
van de voorzitter van de RvC) in het kader van de
goedkeuring van de jaarrekening door de RvC en
de voorbereiding van de vaststelling door de AvA,
mede in relatie tot de ontstane verschillen van
inzicht en de vertrouwensbreuk tussen
vertegenwoordigers van WMD en de
controlerend accountant.

Beperkingen in het onderzoek

- Evaluatie proces totstandkoming jaarrekening 2014
 - Jaarrekening 2014 is nog niet afgerond
- Interviews
 - Beperkt aantal functionarissen geïnterviewd
 - Geen hoor en wederhoor
 - Geen persoonsgericht onderzoek
- Waarnemingen en bevindingen
 - Diverse besprekingen
 - Beperkte dossieranalyse
 - Vatbaar voor eigen interpretatie

Normenkader

Wet- en regelgeving jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

- Burgerlijk Wetboek 2
 - Inhoud van de jaarrekening
 - Inhoud van het jaarverslag
 - Accountantscontrole
- Termijnen voor opstellen
- Termijnen voor openbaarmaking
- Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

Corporate Governance (Goed Bestuur)

- Raad van Bestuur
- Raad van Commissarissen
- Algemene Vergadering van Aandeelhouders
- Accountant

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

Raad van Bestuur

Belangrijkste aspecten van de rol van de RvB

- Verantwoordelijkheid voor alles binnen en namens de onderneming
- Opmaken van de jaarrekening/het jaarverslag

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

Raad van Commissarissen

Belangrijkste aspecten van de rol van de RvC

- Toezicht op de handel en wandel van de bestuurder
- Goedkeuring strategie
- Tijdige verslaggeving
- Naleving van wet- en regelgeving
- Actief informatie zoeken

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

Algemene Vergadering van Aandeelhouders

Belangrijkste aspecten van de rol van de AvA

- Aanwezigheid in de vergadering
- Vragen stellen en uitoefenen stemrecht

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

Accountant

Belangrijkste aspecten van de rol van de accountant

- Wettelijke controle
- Communicatie met het orgaan belast met governance
- Communicatie via de controleverklaring

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

- De statuten van de vennootschap
- Directiestatuut
- Reglement Raad van Commissarissen
- Reglement Audit Commissie
- Presentatie 18 september 2015

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

17

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

- Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA)
- Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)
- Handleiding Regelgeving Accountancy (HRA)
- Zorgplicht
- Bedreigingen

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

18

Normenkader

Jaarverslaggeving

Codes

Reglementen en statuten

Regelgeving accountants

Conclusie

- De raad van bestuur
 - Totale verantwoordelijkheid en infomeren
- De raad van commissarissen
 - Toezicht en informatie verzamelen
- De aandeelhouders
 - Kritische vragen - aanwezigheid
- De accountant
 - Luis in de pels, zorgplicht en onafhankelijkheid

Interviews en besprekingen

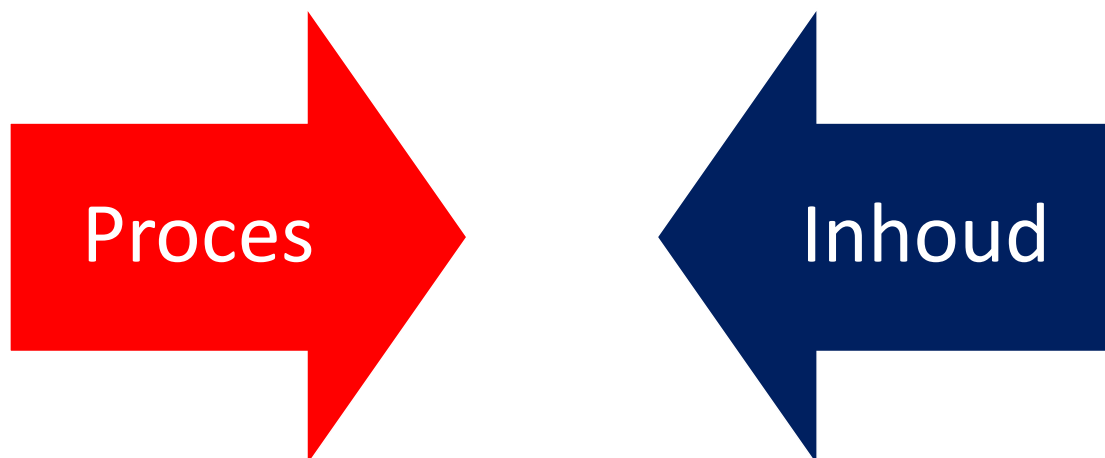
Overzicht

- PwC
 - Harm Jan Kruisman – externe accountant
 - Richard Goldstein – counseling partner
- WMD
 - Karst Hoogsteen – bestuurder
 - Theo Terpstra – financieel manager
 - Geert Jansen – voorzitter raad van commissarissen
 - Sjoerd Kremer – ‘gedelegeerd commissaris’- voormalig voorzitter audit commissie
 - Peter Glasbeek – interim bestuurder

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

21

Bevindingen interviews en besprekingen

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

22

Bevindingen interviews en besprekingen

Proces

- Wisseling partner PwC
- Gebrekkige communicatie
- Argwaan jegens de accountant...
- ...resulteert in argwaan jegens het management...
- ...of andersom
- Mei 2015:
 - Controle nutsbedrijf gereed
 - Vragen Indonesië dossier
- Transparantie jegens de accountant
- Intimidatie

Inhoud

- Relatie WMD – SWOI
- Indicaties stopzetting Indonesië activiteiten
- Achterblijvende rendementen participaties
- Achterblijvende aflossingen leningen
- Derivaten in financieringscontracten
- Rapport Commissie De Boer

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Dossieranalyse

Eerste indruk

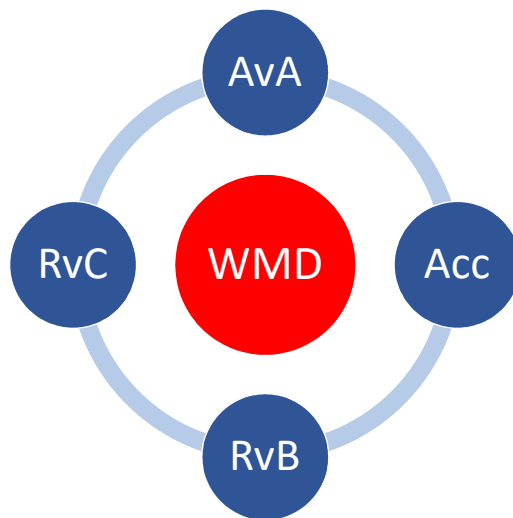
Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

25

Dossieranalyse

Eerste indruk

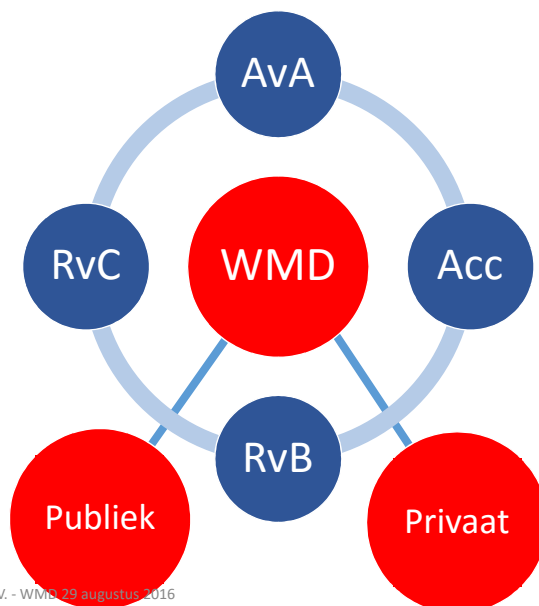
Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

26

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

Situatie anno 2015

- Optische stabiliteit
- Overheids-NV met wisselende personen in de rol van aandeelhouder en commissaris
- Introductie van 'buitenstaanders' in de raad van commissarissen
- Wisseling van accountantsorganisatie – PwC al jaren de accountant
- Wisseling externe accountant bij PwC
- Deelnemingen in Indonesië
- Andere niet-publieke activiteiten

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

27

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

Situatie anno 2015

- Onduidelijkheid bij RvC en AvA ten aanzien van de deelnemingen/niet-publieke activiteiten
- Jaarrekening conform de wet geeft weinig inzicht
- Directeur heeft alles 'onder controle'
- Weinig 'tegenspraak' in de leiding
- Vragen naar aanleiding van Rapport De Boer
- RvC deelt in de irritatie ten aanzien van de accountant

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

28

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

Situatie anno 2015

- Onduidelijkheid rol van de aandeelhouders
- Rapport De Boer verschillend ontvangen
- Kennis management WMD van jaarverslaggevingsvoorschriften niet optimaal

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- Doelstelling van de vennootschap
- Openheid naar:
 - De AvA
 - De RvC
 - De accountant
- Organiseren tegenspraak

Transparantie
is een
beleving

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- Doelstelling van de vennootschap
- Vragen stellen
- De notulen maar 1 keer per jaar over Indonesië
- De opdrachtgever van de accountant
- Ook toezicht op de deelnemingen
- Aanwezigheid in vergaderingen op orde

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

31

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- Recht om vragen te stellen
- Onderscheid van de publieke taken van WMD en de private zaken
- Inzet van de beleidsambtenaren is een goede stap
- Mandaat naar de RvB
- Elke gemeente heeft een minderheidsbelang
- Ook de AvA moet luisteren naar de accountant (ultieme opdrachtgever)

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

32

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- Basis attitude:
 - Professioneel Kritische Instelling
 - Zeg wat je Ziet
- Over kritische opmerkingen wordt goed nagedacht
- Waarom escaleert dit complex aan vraagstukken anno 2015?
- In een situatie van (gepercipieerde) intimidatie moet de accountant zijn werkzaamheden stoppen

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- Als deelnemingen geen geld genereren maar absorberen...
- Als leningen niet worden afgelost en rente niet wordt betaald...
- Als debiteuren blijven 'openstaan'...
- Als wordt geïnvesteerd zonder rendementsberekeningen...
- Als een significante rol wordt vervuld in het bestuur van een andere stichting....

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- Als uitgaven worden gedaan die niet voldoende zijn onderbouwd...
- Als indicaties bestaan dat een stichting zichzelf wil opheffen...
- En een vordering bestaat jegens die stichting of een voorwaardelijke verplichting...
- Als een leningscontract derivaten bevat en de wettelijke voorschriften wijzigen...
- Als een bestuurder weigert informatie te geven...
- Enzovoort...

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

35

Dossieranalyse

Eerste indruk

Diverse bevindingen

Rol van de RvB

Rol van de RvC

Rol van de AvA

Rol van de accountant

- ...dan moet de accountant zijn Professioneel Kritische Instelling etaleren
- ...dan moet de accountant doorvragen
- ...dan moet de accountant Zeggen wat hij Ziet

RvB stelt de jaarrekening op conform de norm
Accountants toetst de jaarrekening aan de norm

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

36

Evaluatie

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

37

Overzicht

- Dat ik bij de dossieranalyse zaken noem ten aanzien van de rollenverdeling, betekent dat die (deels) niet bestonden of (deels) niet werden nageleefd
- Wie het eerste kwaad wordt, heeft ongelijk
- Initiële discussie over het proces in plaats van de inhoud
- Alles in een onderneming raakt uiteindelijk 'de portemonnee'
 - Verantwoording afleggen
 - Raakt de jaarrekening
 - Binnen de scope van de accountantscontrole
 - De accountant mag èn moet 'alles' weten

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

38

Beantwoording onderzoeksvragen

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

39

Het proces van de controle van de jaarrekening WMD 2014 van het moment van vaststelling van het controleprotocol (zoals destijds besproken in een vergadering van de audit commissie) tot en met het verslag van de accountant en de vaststelling van de jaarrekening door de aandeelhoudersvergadering.

A

- **Indicatie van de accountant in de vergadering van mei 2015 onderschat**
- **Vragen van de accountant niet direct afdoende beantwoord**
- **Communicatie van beide zijden niet adequaat**
- **Raad van Commissarissen laat geïnformeerd**

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

40

De verschillen van inzicht inzake de inhoud van het jaarverslag en de jaarrekening tussen verantwoordelijke vertegenwoordigers van WMD en PwC.

B

- De accountant stelde terechte vragen
- Vraag blijft: waarom nu pas?

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

41

De verschillen van inzicht inzake transparantie en beschikbaarheid van informatie ten behoeve van de controlewerkzaamheden, in het bijzonder in verband met de *'Indonesische dossiers'*.

C

- De Raad van Bestuur moet de accountant informeren:
 - De Raad van Bestuur moet zelf inzien welke informatie relevant is
 - De accountant moet om informatie vragen
 - Als de accountant om informatie vraagt, moet hem de gevraagde informatie worden verstrekt

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

42

De relationele aspecten gekoppeld aan het uitvoeren van genoemde werkzaamheden.

D

- Veel communicatie via de e-mail
- Wisselende teamsamenstelling bij PwC (perceptie WMD)
- Tegenstrijdige informatie uit het management (perceptie PwC)
- Persoonlijke relatie tussen bestuurder en accountant
- Onvoldoende tegenspraak in de leiding van WMD

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

43

De rol van de raad van commissarissen (in het bijzonder van de audit commissie en van de voorzitter van de raad van commissarissen) in het kader van de goedkeuring van de jaarrekening door de raad van commissarissen en de voorbereiding van de vaststelling door de aandeelhoudersvergadering, mede in relatie tot de ontstane verschillen van inzicht en de vertrouwensbreuk tussen vertegenwoordigers van WMD en de controlerend accountant.

E

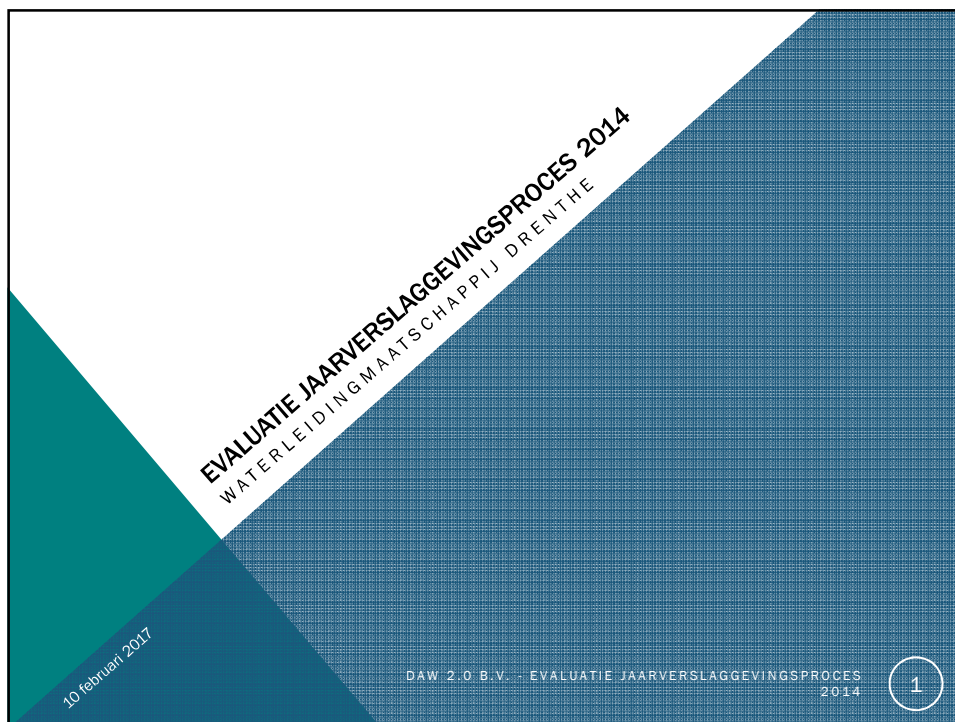
- Raad van Commissarissen initieel 'in het spoor van' de bestuurder ten aanzien van het functioneren van de accountant
- Raad van Commissarissen lijkt laat geïnformeerd – het 'spel was al op de wagen'
- Jaarrekening 2014 nog niet vastgesteld

DAW 2.0 B.V. - WMD 29 augustus 2016

44

Voorlopige 'eind' conclusie

- Het proces vertroebelde het zicht op de inhoud
- Oprechte pogingen om het tij te keren
- Bij de discussie over de inhoud stond de raad van commissarissen op achterstand

**OPDRACHT: EVALUATIE
PROCES TOTSTANDKOMING
JAARREKENING 2014**

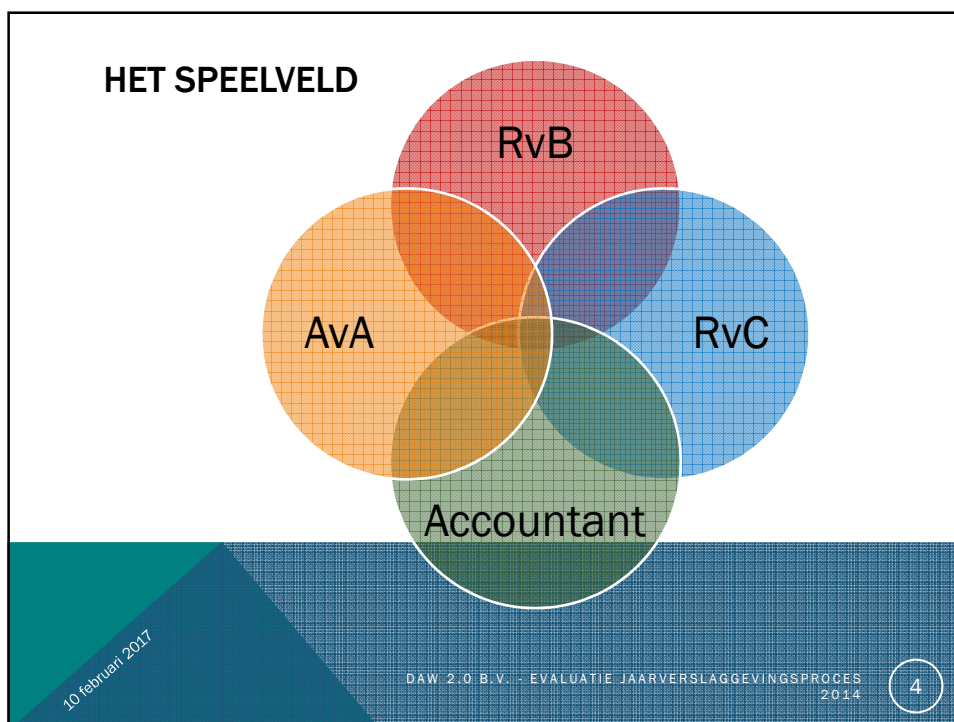
Rol van de organen van
governance ten aanzien van:

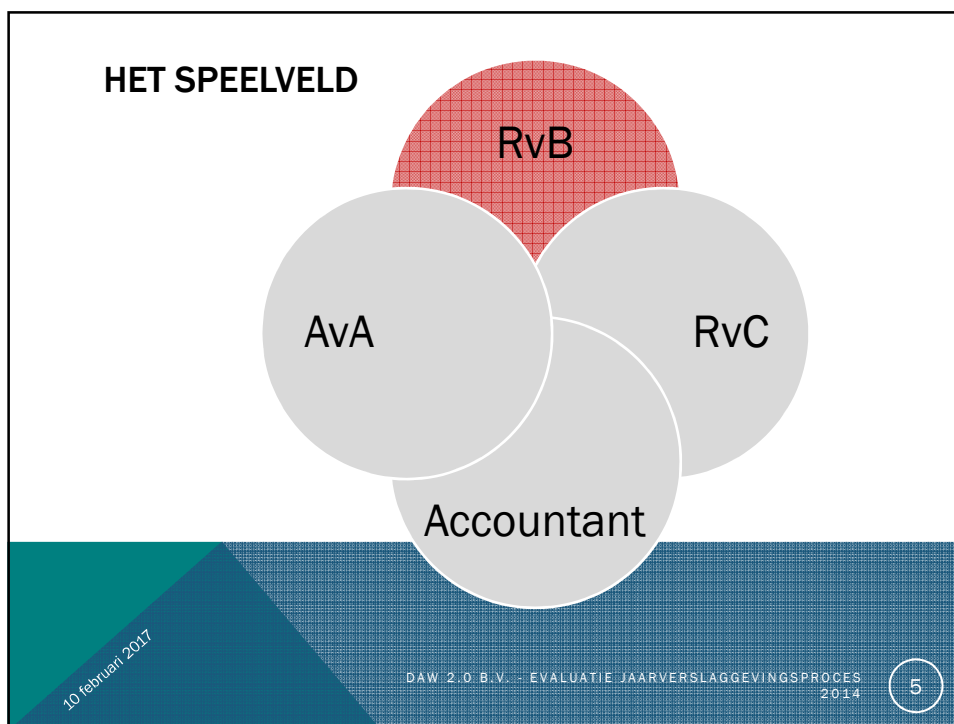
- jaarverslaggeving
- 'Indonesië dossiers'
- verschillen van inzicht
- vertrouwensbreuk

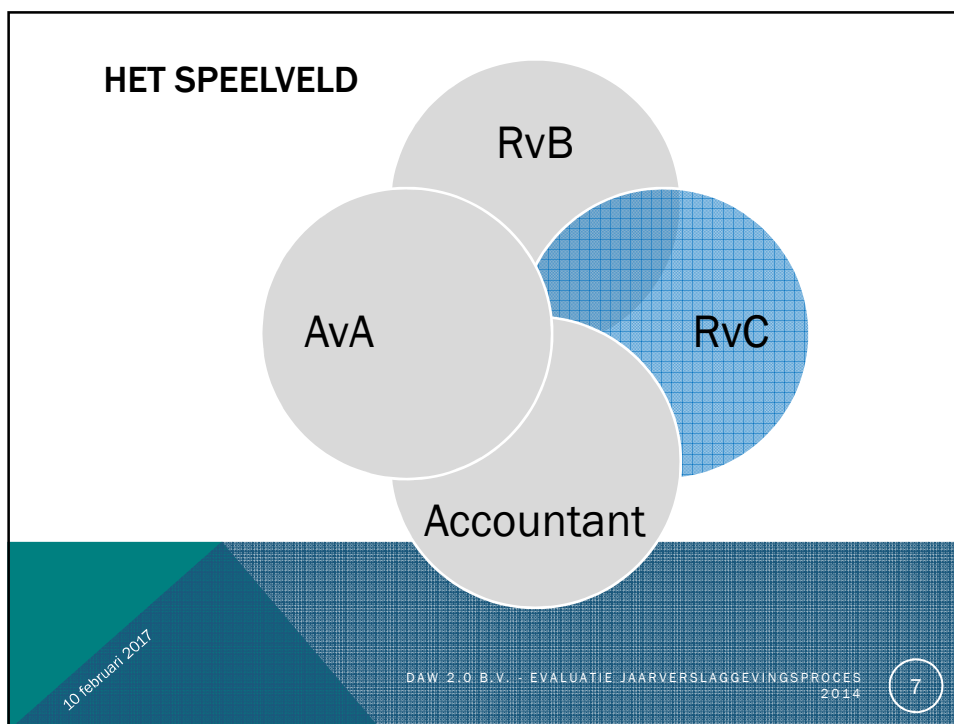
10 februari 2017

DAW 2.0 B.V. - EVALUATIE JAARVERSLAGGEVINGSPROCES
2014

3

RAAD VAN COMMISSARISSEN

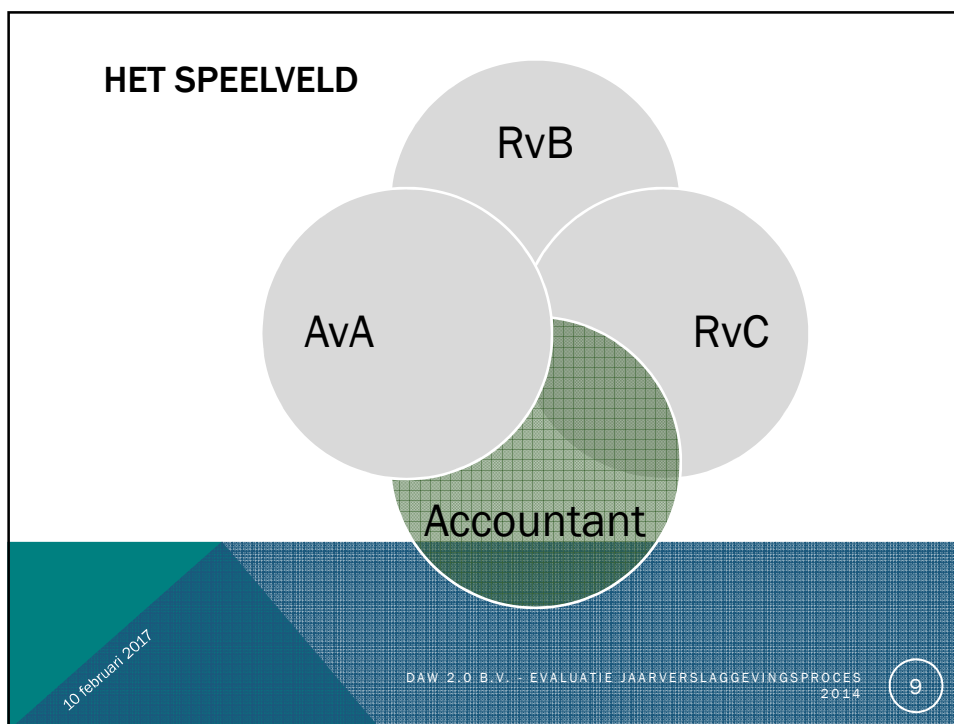
- Veranderende samenstelling
- Indonesië dossiers één keer per jaar in de notulen
- Deelde in eerste instantie de visie ten aanzien van de accountant
- Onduidelijkheid ten aanzien van de deelnemingen:
 - Jaarrekening geeft weinig inzicht
 - Niet adequaat geïnformeerd
 - Voldoende zelfstandig informatie verzameld?
- Adequaat gereageerd bij escalatie

Opdracht-
gever van de
accountant

10 februari 2017

DAW 2.0 B.V. - EVALUATIE JAARVERSLAGGEVINGSPROCES 2014

8

ACCOUNTANT

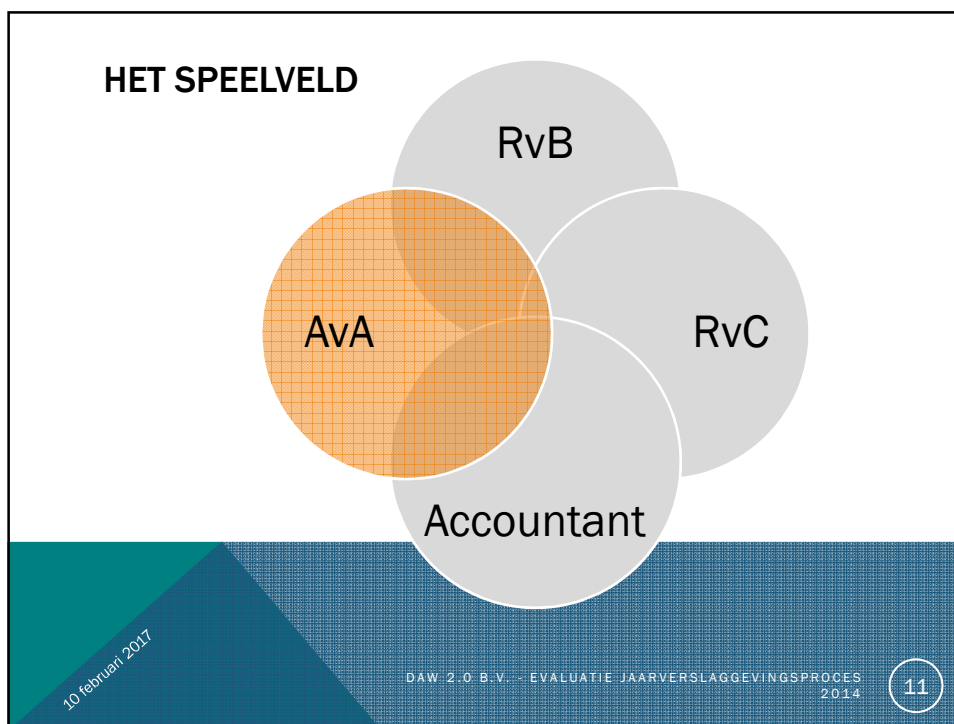
- Terechte vragen
- Stopzetting werkzaamheden na 'intimidatie' logische stap
- Communiqueert moeizaam met governance organen
- Openstaande vraag:
 - Waarom niet eerder ingegrepen?
 - Voldoende focus op de raad van commissarissen?

Stopzetten werkzaamheden is noodmaatregel

10 februari 2017

DAW 2.0 B.V. – EVALUATIE JAARVERSLAGGEVINGSPROCES 2014

10

VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS

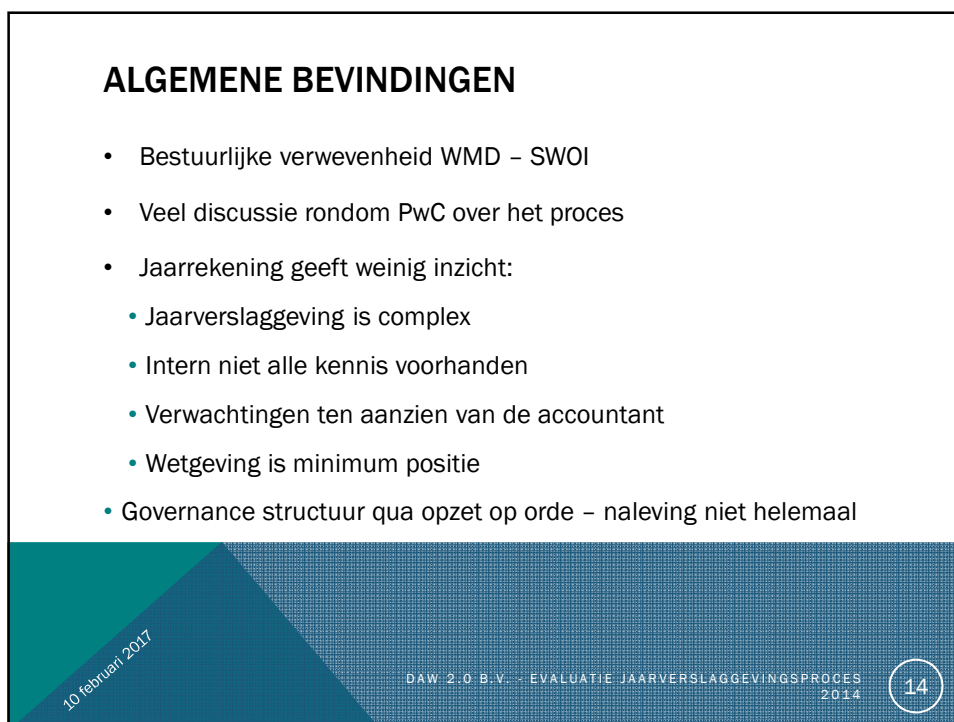
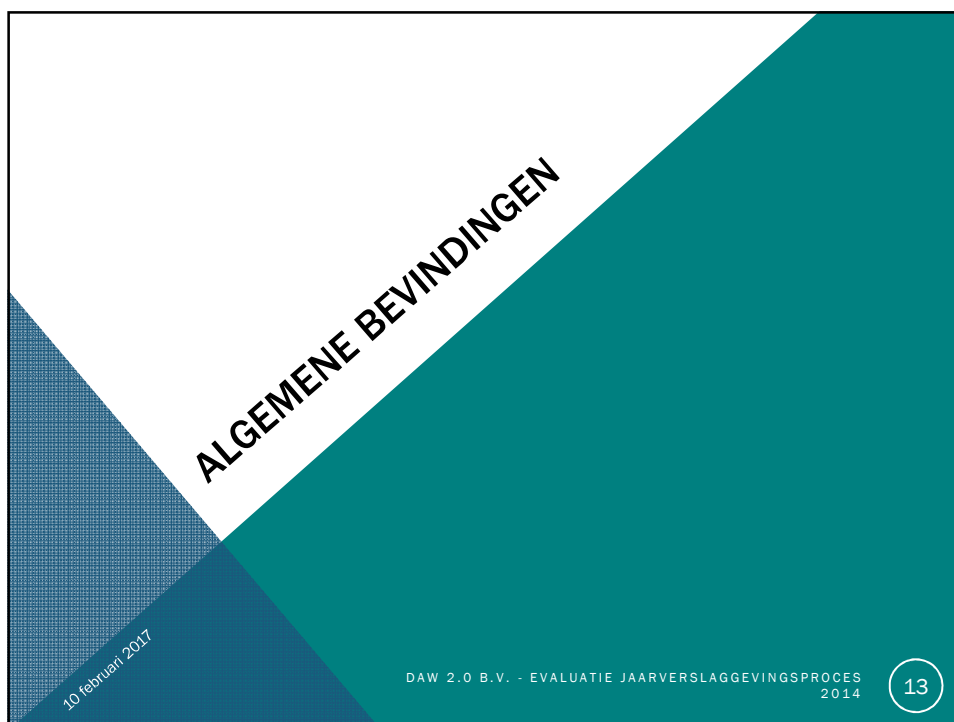
- Veranderende samenstelling
- Instelling overleg ambtenaren goed initiatief
- Deelt in eerste instantie in de visie ten aanzien van de accountant
- Niet tijdig geïnformeerd
- Actief om informatie gevraagd?

Aandeelhouders mogen alle vragen stellen

10 februari 2017

DAW 2.0 B.V. - EVALUATIE JAARVERSLAGGEVINGSPROCES 2014

12

10 februari 2017